

BIBLIJA U ŽIVOTU ŽUPSKE ZAJEDNICE

IVAN ŠPORČIĆ

1. Dei verbum

Priča se kako je poznati kardinal Bea, kad su ga pitali nekoliko godina nakon proglašenja Dogmatske konstitucije »Dei verbum« što misli o njoj, odgovorio: »Čini mi se da će se još mnogo pisati i govoriti o prvih pet poglavlja, no šesto, u kojem je riječ o Svetom pismu u životu Crkve, riskira da padne u zaborav.«

Da li se kardinalovo »proročanstvo« ostvarilo? Koje mjesto Biblija zauzima u životu naših župnih zajednica?

Vjerujem da ćemo se složiti s tvrdnjom kako nije moguće govoriti o »Bibliji danas« (tema Tečaja), kako se ne može govoriti o aktualizaciji Svetoga pisma unutar župnih zajednica, ni u ovom kratkom priopćenju, a da se ne spomene Dogmatska konstitucija »Dei verbum«, koja je riječi Božjoj zapisanoj u Bibliji dala u životu Crkve opet ono mjesto koje joj po njezinoj naravi i pripada. Konstitucija je riječ crkvenog učiteljstva koja po svom karakteru ima normativnu vrijednost i za naše pastoralno djelovanje unutar župnih zajednica. Kad je riječ o Bibliji i njezinoj primjeni u našoj vjerničkoj praksi, treba naglasiti da je u začetku svega (i pisanja i naviještanja) 'riječ'. Gotovo da i nema biblijske knjige, osobito Staroga zavjeta, a da se već u prvim recima izrijekom ne spominje da je riječ o Riječi.

U dokumentu Drugoga vatikanskog sabora DV pojam »riječ« (*verbum*) rabi se višeznačno. Kao povlašteno sredstvo međuljudskog saobraćanja, Bog koristi riječ da bi se ljudima priopćio »na ljudski način« (DV 12a). No ne smijemo smetnuti s uma i ono drugo, recimo tako, nadnaravno značenje riječi koje označuje Krista. On je, zapravo, prava Riječ Božja ljudima (Riječ tijelom postala). Na kraju i za ono što Isus kao utjelovljena Riječ govori, mi kažemo da je riječ Božja, Riječ Bogočovjeka Isusa. O svemu tome treba voditi računa kad se govori o Bibliji kao Riječi Božjoj. Zanimljiva je činjenica da Konstitucija DV u svom VI. poglavlju, gdje se govori o Svetom pismu u praktičnom životu Crkve, 15 puta upotrebljava termin »*verbum*« i 5 puta njegove sinonime (»*sermo*«, »*eloquia*«, »*oracula*«), dok se u sva četiri prethodna poglavlja zajedno svi ti termini rabe 21 puta. Time nam dokument i na taj način (učestalost pojma) želi naglasiti ono što u biti i jest važno: *život u sukladnosti s Riječju*.

Crkveno učiteljstvo stoga i naglašava: »Sve, dakle, crkveno propovijedanje – kao i sama kršćanska religija – treba da se hrani (*nutriatur*) i upravlja (*regatur*)

Svetim pismom« (DV 21). Nešto kasnije, u broju 24, saborski će oci naglasiti da je pisana riječ Božja, a to je Biblija za nas, *uporište* i trajan *temelj*: kako za teologiju, tako i za pastoralnu propovijed, katehezu i svaku kršćansku obuku. Jer ono što su apostoli primili i u nadahnutim knjigama izrazili i dalje predali, »obuhvaća sve što koristi za svet život Božjega naroda i za rast njegove vjere« (DV 8a). Kao logični nastavak rečenoga, u Konstituciji o Božanskoj objavi, potiče se predvodnike naroda Božjega »kod kojih je apostolsko naučavanje ... da vjernike koji su im povjereni prikladno uvedu kako će se pravo služiti svetim knjigama« (DV 25b).

2. Zadatak priopćenja

Ovo bi priopćenje dakle trebalo saopćiti stvarno stanje stvari u praksi; ili, još bolje, potaknuti rad ove grupe u tom smislu da bi se odgovorilo na temeljno pitanje: Koliko je Sveto pismo stvarno prisutno u životu naših župnih zajednica? Nadalje, da li je biblijska Riječ pravo uporište i »hrana« našim propovijedima, katehezama, poukama za krštenje, vjenčanje ...? Koliko ono koristi za svet život povjerenog nam naroda i njegova rasta u vjeri? Koliko predvodnici naroda Božjega biskupi i svećenici, posebice mi župnici, upućujemo vjernike »kako će se pravo služiti svetim knjigama« (DV 25b)?

3. Opis stanja

Predodžbu postojećeg stanja temeljim uglavnom na zapažanjima iz okolice svoga pastoralnog djelovanja, a to je riječko-senjska nadbiskupija i šire riječka metropolija. Aktualno stanje »na terenu« nije teško opisati, jer je, nažalost, veoma ujednačeno. Kažem nažalost zbog toga što je Biblija u pastoralu naših župnih zajednica svedena uglavnom na rubricističko liturgijsko čitanje (naglašavam »čitanje« nasuprot »naviještanju«).

Redovito se obavlja i čita ono (često na liniji minimuma) što je propisano da bi liturgijski čin bio valjan. Koliko sam upoznat sa stanjem stvari, nigdje ne postoji izričito biblijski kružok, grupa vjernika unutar župne zajednice koja bi se redovito sastajala te zajednički čitala i proučavala Sveto pismo. Iznimku donekle čine dvije župe koje rade praktično s Biblijom u okviru tečaja dopisne teologije. Iako nadbiskup riječko-senjski zahtijeva da svi polaznici vjeronauka za sakrament svete potvrde imaju Novi zavjet, te da katehisti za vrijeme vjeronauka čitaju s djecom Sveto pismo, znam da manji broj vjeronaučnih skupina to stvarno i čini. Tečajevi uvođenja odraslih u kršćanstvo jedva da se tu i tamo trenutno pojave i već su završili, jer imaju jedan jedini cilj: čim prije primiti sakramente inicijacije. Biblija je opet u drugom planu. U pripremama za brak Sveto pismo nema mjesta ni u službenim tečajevima, koje su biskupijske uprave organizirale, a kamoli da bi se župnik još s tim »gnjavio«; to više što su mu se zaručnici javili »pet do podne«. Koliko naše liturgijske homilije imaju svoj temelj u naviještenoj Riječi, sami ćemo najbolje znati! Naši vjernici, kazat ćemo, ipak bolje pamte neke druge, a ne »biblijske priče«! Zato i nisu kadri reagirati ni na najjednostavniji biblijski citat koje Jehovini svjedoci »siju« naokolo. Tako moram konstatirati da je u našim župnim zajednicama riječ o Svetom pismu kao »*infuziji*«, a ne kao »*hrani*« naroda Božjega. Vjernici, a često i mi sami, još uvijek rješavamo svoje životne probleme

i zadatke na osnovi formula koje su drugi za nas izveli, a da sami nismo kadri retrospektivnim putem doći do njihova ishodišta. Mnoge to sve manje zadovoljava. Ne mogu prihvatiti gotove recepte, a da ne znaju njihov sastav i način na koji su pripremljeni. (Mislim konkretno npr. na naše norme etičkog ponašanja koje temeljimo na objavi). Zato držim kako ljudima treba pomoći da nađu put do izvora, što je za nas, bez sumnje, Sveto pismo.

3. Svećenici – promicatelji biblijskog pastoralna

Kako i sve druge akcije, tako i veće približavanje naših vjernika Svetom pismu, nazovimo biblijski pastoral, neće ići bez većeg zauzimanja župnikâ, neposrednih radnika u vinogradu Gospodnjem. Potrebno je stoga da ponajprije mi budemo dobri poznavatelji i dobri propovjednici Riječi. Toga su bili svjesni i saborski oci kad su napisali:

»Stoga svi klerici, u prvom redu Kristovi svećenici i ostali koji kao đakoni ili katehisti zakonito djeluju u službi riječi, moraju prianjati uz Pisma neumornim svetim čitanjem i brižljivim proučavanjem, tako da nitko od njih ne postane 'jalov propovjednik Božje riječi izvana jer je ne sluša iznutra'... (DV 25a).«

Sabor nas dakle poziva na *neumorno čitanje i brižljivo proučavanje* Pisma koje ne bi smjelo prestati polaganjem ispita iz egzegeze na bogosloviji, nego mora trajati *in continuo*. »Sveti sabor jako i sasvim posebno potiče da učestalim čitanjem božanskih Pisama izuče 'najuzvišenije znanje – Isusa Krista' (Fil 3,8). Jer 'ne poznavati Pisma to je ne poznavati Krista'« (DV 25a).

4. Biblija u središtu cjelokupne pastoralne djelatnosti

Poznavati Sveto pismo još ne znači znati ga ispravno primijeniti u praksi, a još manje drugima ispravno predati. Nije jednostavno, niti za to postoje sigurne šablone, ali je važno učiniti sve da Biblija kao pisana riječ Božja progovori današnjem čovjeku, da ga kršćanska poruka »zdrma« u prvom licu. Jer vjernikom, a onda posebice kršćaninom, postaje se tek onda kada riječ Božja, riječ Svetog pisma, počne odjekivati u osobnoj povijesti, u svagdašnjem životu; kada sjeme Riječi Božje počne klijeti u našem životu, kada počne rasti na tlu naših župnih zajednica. Za to su, po mom mišljenju, potrebne bar dvije stvari: bolja priprema tla i kvalitetnije (obilnije) sisanje. Prema tome, naš biblijski *aggiornamento* imao bi se odvijati na dvije razine.

a) Poststudijska biblijska formacija pastoralnih radnika

Već sam spomenuo kako u današnjim prilikama nije lako biti »sijač Riječi«. A u mnogim našim sredinama kvaliteta »sisanja« postaje imperativ trenutka u kojem živimo. Neki su nas do sada uzimali u obzir, slušali nas naime jer smo bili u neravnopravnoj poziciji naspram »sijača kukolja«. »Tržište« će uskoro prihvaćati samo kvalitetu.

Stoga bih se založio u prvom redu da posebice tijekom ove godine mi župnici nastojimo produbljivati svoje znanje o pisanoj Božjoj riječi: u osobnom studiju i čitanju knjiga i članaka na tu temu, ali i u zajedničkim pothvatima. Tu mislim, prije svega, na naše mjesečne dekanatske sastanke ili korone. Ne znam zašto se u jednom dekanatu svećenici ne bi mogli međusobno zadužiti da svaki prouči jednu biblijsku knjigu, neki biblijski problem ili elokventne perikope Svetog pisma, pa da stvar onda predstavi drugima. Ne bi bilo naodmet pozvati povremeno i kojeg stručnjaka da nam objasni neke stvari s tog područja. I na biskupijskim razinama trebalo bi posvetiti više pažnje permanentnoj biblijskoj izobrazbi: ne samo klera nego i laika, osobito onih koji će – nadamo se – u dogledno vrijeme predavati vjeronauk u školama. Jedino osobe sa solidnijom biblijskom naobrazbom mogle bi postati onda po raznim dijelovima biskupije promotori Biblije među vjernicima. Biblijske duhovne vježbe koje bi obavili svećenici zacijelo bi ih više približile vrelu životne mudrosti.

b) Biblijska formacija vjernika

Drugi dio buđenja svijesti o tome kako onaj koji »ne pozna Pisma zapravo ne pozna Krista«, trebao bi se odvijati paralelno na razini župne zajednice.

Na Bibliji bi trebalo temeljiti našu cjelokupnu pastoralnu djelatnost.

Od osobnih razgovora u župnom uredu do homilija na groblju, gdje se pruža osobita šansa da Riječ Božju čuju oni koji je inače nigdje neće čuti. Priprema odraslih na sakramente inicijacije – ne bih ni djecu isključio – imat će određeniju i sigurniju perspektivu ako bude utemeljena na biblijskoj predaji. Župnici bi se, nadalje, trebali posebno truditi da Sveto pismo postane središte obiteljskog okupljanja i obiteljske »liturgije«. Ono što je prije u mnogim sredinama bila krunica, koja jedva da se još negdje u obiteljima zajednički moli, to bi – samo kvalitativno više – mjesto trebalo sada dobiti Sveto pismo. Ili čak tamo gdje se krunica još moli, tu molitvu obogatiti i čitanjem Biblije. Tu bismo trebali učiti iz iskustva Židova. Njih je, i u ovom zadnjem izgnanstvu koje još traje, od nestanka s lica zemlje sačuvala upravo – u dijelu zajednička nam – Sveta knjiga iz koje oni tjedno više puta u obitelji čitaju odabrane odlomke. Obiteljima koje bi na određene dane zajednički čitali Sveto pismo, župnik bi posebno trebao biti blizu (bar za početak). Pomoć tim obiteljima mogla bi se pružiti i preko povremenih biblijskih tribina na kojima bi se obrađivali pojedini biblijski problemi te davale upute o tome kako čitati određene dijelove Biblije. Možda bi u tom vidu trebalo misliti i na izdavanje posebnog izdanja Biblije u kojoj bi se istaknuli oni dijelovi koji su važni za vjerničku praksu. Za sam početak biblijskog pastorala u župi, put bi trebao biti obrnut. Ponajprije bi trebalo organizirati biblijske kružoke u župnom domu, da bi se iz njega ljubav prema riječi Božjoj postepeno presađivala u obiteljske domove. Uostalom, Biblija je knjiga *par excellence* u evangelizaciji, reevangelizaciji ili – kako se to u novije vrijeme naziva – drugoj evangelizaciji, misli se uglavnom na odrasle. To je knjiga koja nas može povezati i istodobno postati most Kristova evanđelja u najširim slojevima društva. Na osobit način približit će nas intelektualcima, koji su nam dosad iz ovih ili onih razloga bili daleki. Kad je već riječ o pokretanju širih slojeva, cijele župne

zajednice kako bi joj pisana Božja riječ postala bližom, spomenuo bih i mogućnost biblijskih pučkih misija s preciznim zadatkom: čitati riječ Božju u obiteljima.

Na kraju ovog priopćenja predočio bih model po kojem je jedna župa u Italiji (Sv. Franjo Asiški, Piossasco kraj Torina) kroz 5 godina prošla zajednički glavne biblijske teme. Evo kako su oni radili. Bibliji su posebno posvetili vrijeme došašća i korizme. U svakom su periodu imali 4 susreta. Sve grupe, koje su i inače djelovale u župi (obiteljska, mladih, izviđačka, vjeronaučne,...), u to su se vrijeme bavile isključivo Svetim pismom. Nakon zajedničkog skupa svatko je posebno pomoću dispenza i kazeta produbljavao materijal o kojem je bilo riječi. Svakako da djeca i odrasli – iako se radilo o istoj temi – niti su imali isti pristup niti iste materijale za utvrđivanje gradiva. Za ostale se je župljane na tu temu govorilo nedjeljom. Na misama su svi nedjeljom dobili papire na kojima im je bila ukratko predstavljena tema narednog tjedna. Radilo se uglavnom o nekoliko informativnih redaka o povijesnim i literarnim karakteristikama tekstova te o njihovoj primjeni na konkretni život.

Zahvaljujući obilnom tiskovnom i slikovnom materijalu, tim svojevrsnim župnim biblijskim tečajem bili su obuhvaćeni i bolesnici koji nisu mogli doći na zajedničke susrete. Za vrijeme te akcije, u župi je oko 500 obitelji svaku večer čitalo zajednički odlomke Svetog pisma koje su im moderatori grupa označili kao znakovite za temu. Susreti u došašću bili su posvećeni starozavjetnim temama, dok se u korizmi obrađivao Novi zavjet.

Ne vjerujem da i za naše obitelji koje bi pet godina u jakim liturgijskim vremenima zdušno prijanjale uz Sveto pismo, Riječ Božja ne bi postala kruh svagdašnjeg života.